

Risale-i Nur'da Daire-i Esbap

Daire ya da makam, içindeki gerçeklerin şekillenmesinde büyük önem arz ediyor. Mekan ya da konum farkı ile tavır ve sözler de farklılaşabiliyor. Bu yüzden "Kim söylemiş?" "Kime söylemiş?" sorularını, "Hangi makamda?" sorusu takip ediyor.

Ameliyathanede giysileri ve elinde bistivüsü ile gayet normal karşılanan bir cerrah, bu haliyle bir lokantaya gittiğinde "akıl hastası" muamelesi görüyor. Makamında vakar ve otoriteyi sergileyen tavırları ile normal karşılanan bir müdür, evinde aynı tavırları ile "kibirli, gururlu, kendini beğenmiş" olarak algılanıyor. Diploma törenine takım elbise ve kravatla gelen bir öğrenci takdir edilirken, beden eğitimi dersine böyle girmesi "komik" bulunuyor.

Kısacası aynı haller, aynı tavırlar farklı mekan ve konumlarda farklı algılanıyor. Anlamları değişiyor. Aynı şahıs bir makamda doktor, diğer makamda müşteri ya da bir makamda müdür, diğerinde ev sahibi konumuna geçebiliyor.

Aynı şekilde varlıkların, olayların da aynı anda bulunduğu iki daire, iki makam var; daire-i esbap ve daire-i itikad. Varlıklar birinde eşya, diğerinde esma konumunda. Varlığın her bir makamda her bir dairedeki anlamı farklı. Varlıklara olan yaklaşımımızın ölçülü olabilmesi için bulunduğu daireye göre, anlamlandırılması şart. İtikad dairesinin ölçüleri ile ele alınan varlıklar, "varlık" olup olmadıkları şüphesi ile ele alınmak durumundalar. Çünkü, daire-i esbap eşyanın farazi, itibari oluşu ile beraber bütün bunların bir yana bırakılıp sabit kabul edildiği, "var" kabul edildiği ve "varlık"lar arası ilişkilerin ifadesi olan kanunların geçerli olduğu bir daire. Ancak, bu dairede değerlendirildiğinde "eşyalık" konumu ile "var", "sabit", "katı", yani bilimin affettiği özellikler onda bulunuyor denebilir. Bu daire hikmetin idrak edildiği "ene" ve "tabiat" kavramlarının çerçevesinde eşyanın algılandığı makamdır. Bu makamda "Sanatkar"ın özellikleri "idrak edici"nin özellikleri ile anlaşılır. Bu dairede "idrak edici" bütün "sanatkar" özelliklerini kendinde var farz eder, kabul eder. Daire-i esbap da zaten bu farz ve kabuller çerçevesinde şekillenmiştir. "Varlık"lar bu dairede var. "Kanun"lar bu dairenin ilişkilerini şekillendiren kurallardır. İtikad dairesinin ölçüleri ile eşyaya bakıldığında "varlık" ismini alanlara "yok" demek ölçüsüzlüğü ve esbap dairesinin ölçüleri ile itikad dairesine bakıldığında esmanın karanlığa gömülmesi ve gaflet ile sonuçlanacaktır.

Evet, esbap dairesi ve bu dairedeki eşya kendi ölçüleri içinde, kendi kuralları ile vardır. Ancak bu dairede varlıklar esmayı ilahiyeyi ifade için var gibi gözükürler. Bu daire içindeyken benlik ve onunla bağlantılı şeyler sabit ve katı algılanır, böyle de olmalıdır. Bu dairede ağırlığı, rengi, kokusu, katılığı olan varlıklar; bilen, işiten, gören, yapan insanlar vardır. Bu

daire içinde bulunulduğu sürece ilişkiler bu kurallar çerçevesinde şekillenmelidir. Aksi takdirde sokakta bulduğu bir arabaya binip giden bir hırsız “mülkün sahibi Allah’tır” mazereti ile bu sıfatından kurtulabilirdi.

Eşyanın bu özelliği yani aynı anda iki ayrı dairede bulunuşu insan ruhunda bazen ikilemlerin yaşanmasına yol açar. Esbap dairesinde yaşayan insan, bu dairenin itikad dairesinden görüntüsünü işittiğinde, bu daireyi inkara kalkışır. Oysa yapısı, yaratılışı buna müsait değildir. Aynı insan eşyayı sadece esbap dairesindeki konumu ile algılayıp, bu çerçevede anlamlandırdığında yaratılış gayesinden çok uzaklaşır. Çözüm yolu, “daire-i esbap”ın bir parçası olan bedenimiz bu dairede yaşıyor ve buranın kurallarına uyuyorken, “daire-i itikad”ın bir parçası olan ruhumuzu serbest bırakarak huzur-u daimi elde etmek olsa gerek. Yani “halk içinde Hak’la beraber” yaşamak. Bedenin eşya olarak algıladığı bilgiler, bedenle ilgili konularında eşya olarak kalacak, ruh ise esmâ algılayıp bütün varlıklardan bir marifet yolu açılacaktır.